

350(744). Օխտը չափի,
Մըհետ կտրի:

351(745). Օչեն նուժնը,
Կոտրած կուժը:
(Այսինքն հրաժարվել որևէ
անիմաստ ու անօգուտ բանից):

352(746). Օրեն՝ զարթ,
Տարեն՝ մըխկիտ:

353(747). Օրը՝ քննցած,
Խաթեն՝ մնացած:

354(748). Օրն օրին հետ յոլա կքնն
(Այսինքն օրերն անցնում են
միանման):

355(749). Օցը տքցնողին ա կծոմ:

356(750). Օցի կյուխը որ ցավըմ ա,
Ճամփեն ա տուս կյովի:

357(751). Օցի վրտ թքի, օցը կսատկի:

358(752). Օցի քիստը լուգլուգը կմարսի:
(Այսինքն դժվարությունը մաս-
նագետը կհաղթահարի):

ՊԱՐԶՎԱԾՆԵՐ

1(753). Արույուլ մի անի:
(Գլխառաջ չանել,
անուշադրության չմատնել):

2(754). Աժուռի կյով:
(Գլխի ընկնել, ջոկել):

3(755). Ականջը կանչի:
(Այսպես են ասում, երբ
ցանկանում են, որ հեռվում
գտնվող ինչ-որ մեկը հասու
դառնա, տեղյակ լինի տան
անցուդարձին):

4(756). Ականջը կտրել:

(Նշան անել, դրոշմել: Ասվում է
այն դեպքում, երբ արջկան
նշանում են):

5(757). Ակին-կրակին անել¹:
(Գործը արագացնել, շտապ անել):

6(758). Ամեն մարթ դիմացինին իրա արշի-
նով ա չափոմ:
(Յուրաքանչյուրը դիմացինի մեջ
տեսնում է այն, ինչ ինքը ունի,
կամ ինքը ցանկանում է):

7(759). Անկզակը քցել:
(Հարմարեցնել):

8(760). Անծիլ- անծիլ ըլիլ:
(Ծվեն-ծվեն լինել):

9(761). Աչքը ուտել (Անկըս ուտում չի):
(Համարձակությունը չի
բավականացնում):

10(762). Աչքներովն ընգնել:
(Վերաբերմունք ցույց տալ):

11(763). Աստծու էրեսից ընգոժ:
(Աստծուց մերժված, վատ,
արգահատելի
անձնավորություն):

12(764). Աստծու փեշը փռնել:
(Չույսն աստծու վրա դնել):

13(765). Աստծուն տըժար կյովկան պամ
ասել:
(Այնպիսի միտք արտահայտել,
որ նույնիսկ աստված չի
ընդունի, արգելված միտք,
խոսք):

14(766). Աստղի հետ խաղ ա անըմ:
(Գեղեցիկ է):

¹ Բառացի նշանակում է օջախի, ակի (ակն) կրակը
բորբոքել, որ օջախի վրայի ուտելիքը արագ եփվի
(ծանոթ. բանահավաքի):

15(767). Ատամն ատամին առնել:
(Լռել, ինչ-որ հանգամանքներում
հանգստություն հանդես բերել):

16(768). Ատամները հաշվել:
(Թույլ տեղն իմանալ և առիթից
օգտվել):

17(769). Արանքը ճղել:
(Ինչ-որ բանից խույս տալ, ինչ-որ
բան հաջողացնել):

18(770). Արըշան-փարըշան
(Ասվում է մտամոլոր, ցրված
աղջիկներին):

19(771). Բռզի վախտ
(Ինչ-որ պահի, ինչ-որ ժամանակ,
երբեմն):

20(772). Բռլի պարին էս ա (Գուցե բարին
էս ա):

21(773). Բամբակ էս վարը՞մ:
(Անօգուտ գործ անել):

22(774). Բըթարափ անել:
(Վիժել, ոչնչացնել):

23(775). Գելը փորն ա քցել:
(Խմել է, և ախորժակը բացվել է):

24(776). Գլխդ իմ հոր ոսկի պահը ըստի
կոտրել ա՞:

25(777). Գյուռը¹ լիզել:
(Տան ունեցած ուտելիքի կամ
եղած-չեղածի վերջը տալ, մնալ
առանց հնարավորությունների):

26(778). Դամարը մտնել:

(Թույլ տեղը գտնել, ամեն ինչ
իմանալ, համոզել կամ ինչ-որ
բան անել տալ):

27(779). Դռվի-դառաբա դառնալ:
(Քաշքշուկ, կռիվ,
վիճաբանություն)

28(780). Դե էն ա ասա կելը մղտկմըտ
տըռել ա:
(Մտքում ինչ-որ բան կա):

29(781). Դիք-դիք ըլել:
(Հակադրվել):

30(782). Դուրդ ու բեշ անել:
(Հեզման իմաստով ասվում է
այն մարդու մասին, ով իբր-թե
ինչ-որ բան է անում):

31(783). Դուրթ ա ասել ու պրծել (Դուրդ ա
ասել՝ կաղնել):
(Իր ասածից չիրաժարվել,
համառել):

32(784). Եղանակը բլղուր ա:
(Մռայլ, ամպամած եղանակ է):

33(785). Եղանակը բլղուր ա,
Չանգը կոխել ա:

34(786). Եսիր ըլել:

35(787). Ջինը ցույց տալ (Ջինը շհանց
տալ²):

36(788). Էշը ցեխից հանել:
(Մի դժվար գործ մի կերպ անել):

37(789). Էս դու, էն դու անել:
(Վերաբերմունք ցույց տալ):

¹ Գյուռ - Փայտից պատրաստված երկարավուն, բավականին խոր մի հարմարանք՝ անասուններին քրելու համար (ծանոթ. բանահավաքի):

² Եթե որևէ մեկը իրեն վատ էր պահում կամ անհարկի խոսք կամ գործ էր անում, նրան իր տեղն են ցույց տալիս: Այսինքն՝ ուժը, զորությունը, զենքը ցույց տալ:

38(790). Էս դոլ, Էն դոլ ընգնել:
(Դեսուղեն ընկնել):

39(791). Էտ ես պուրթ վարիլ տալի հա՛:

40(792). Էտ ո՞նձ գլխարկը դի թռցնիլ¹:

41(793). Էրկու ոտ էլ փոխ առնել:
(Մի բանի համար շատ արագ
գնալ):

42(794). Ըռեխը տալ:
(Ինչ-որ մեկի ուշադրությունը
շեղել կամ դիտավորյալ ինչ-որ
մեկի ճանկը գցել):

43(795). Ըռխի կիսին քաշել:
(Մեկին իր տեղը ցույց տալ,
սաստել):

44(796). Թախտող պվաղ կենա:
(Թախտող շեն կենա):

45(797). Թաթթափն ընգնել:
(Ազդեցության տակ ընկնել,
ճանկն ընկնել):

46(798). Թափ ու թեշտ անել:
(Որևէ մեկի տունը, ունեցվածքը
վատնել, ցրիվ տալ, թալանել):

47(799). Թուփեր քցել:
(Մեկի հասցեին անվայելուչ
բաներ ասել, քննադատել կամ
մեղադրել):

48(800). Թուքը ցամաքել:
(Մաստիկ վախենալ ու զարմանալ,
վախախառն զարմանք):

49(801). Ինձ ծոփն բռնեց:
(Աղքատացնել):

50(802). Ինչ-որ մեկի ըռեխը տալ:
(Անմեղին գցել
պատասխանատվության տակ):

51(803). Իշի գատկին
(Այսինքն՝ էլը գատիկ չունի, և այդ
օրը երբեք չի գա):

52(804). Իշով աշուղ քյնալ²:
(Այս արտահայտությունը
օգտագործվում է այն մարդու
նկատմամբ, ով գնում է ինչ-որ
տեղ և ուշ է վերադառնում):

53(805). Իրան տուր տասնչորս շահիկ³:

54(806). Իրար պենընձ թքած են:
(Գործում են
փոխհամաձայնությամբ):

55(807). Լիզվիտ տակին պաճ կա:
(Սա ասվում է այն դեպքում, երբ
խոսակիցը դիմացինից ինչ-որ
բան է թաքցնում, բայց այնպես, որ
նա հասկանա խոսքի թերի,
պակասավոր լինելը):

56(808). Լոք տամ Գյրաճյուս անել⁴:

² Վաղ ժամանակներում, երբ աշուղները շրջագայության էին դուրս գալիս, հնարավորության դեպքում էշով էին գնում և իրենց աշխատածը բարձուն էին էշին և հանգիստ շրջում գյուղից գյուղ ու չէին շտապում տուն վերադառնալ: Այսինքն՝ էշով շրջագայող աշուղները երկար ժամանակ տուն չէին վերադառնում (ծանոթ. բանահավաքի):

³ Այս արտահայտությունը օգտագործում են թիֆլիսի հայերը: Այս դարձվածն ասում են, երբ մեկն իր գոհունակությունն է հայտնում որևէ բանի առիթով: Չամազոր է ռուսական «еще бы» կամ «ըռխին լըջի» (ըռխին մտիկ արա՝ արտահայտությունների (ծանոթ. բանասացի):

⁴ Այս դարձվածն օգտագործում են իջևանցիները: Վաղ ժամանակ Իջևանում մի հաղթահասակ մարդ է եղել, անունը՝ Գյրաճյուս (Վիրակոս): Գյրաճյուսը քյնըմ ա չիքվորի հմար հաց ա տանըմ, վրոագըմ ա, լոք-լոք տալով ա քյնըմ, բռնեղից էլ մնացել ա, «Լոք տամ Գյրաճյուս անել» դարձվածը (ծանոթ. բանասացի):

¹ Գլխարկը թոցնել - այսինքն՝ որևէ նշանակալից բան անել կամ որևէ անսպասելի բան անել:

(Այսինքն՝ մի գործ շտապ և վրայով ցատկելով՝ լոք տալով, գլխառադ անելով կատարել):

57(809). Խաղը պըռավել ա:
(Մի բան արդեն ավարտին է մոտեցել):

58(810). Խանի խազնին նստել¹:

59(811). Խելքը հացի հետ ուտել:
(Այսինքն՝ միամիտի մեկն է):

60(812). Խելքը չափել:
(Մեկին հիմարի տեղ դնել):

61(813). Խելքը վարել (խելքը վարում չի):
(Այսինքն՝ մի բան հասկանալ, խելքը կտրել կամ չկտրել (երկրորդ տարբերակ)):

62(814). Խելքի ծըրենա:
(խելքի պատճառով, օրինակ՝ խելքի ծըրենա կրակն ա ընգեել):

63(815). Խոնջանախեղդ անել:
(Այսինքն՝ կինը ամուսնուն կամ տղամարդուն ստիպում է ինչ-որ բան անել ի հաշիվ սեքսի):

64(816). Խորը քուն մտնել:
(Այսինքն՝ մեռնել):

65(817). Ծալը պակաս:
(Անխելք):

66(818). Ծալու քցել:
(Ուշացնել):

67(819). Ծանգով ընգյընել:
(Հայնախափ լինել):

68(820). Ծեքատար ըլած²:

69(821). Ծըծերըս վրա ա անըմ:
(Այսինքն՝ արվող գործը ցանկալի է ու կատարողի ուժերին համապատասխան):

70(822). Ծըծերս վրա չի անըմ³:
(Այսինքն՝ անելու ցանկություն չկա, վստահ չի, կամ էլ ինչ-որ բան սրտով չի):

71(823). Ծըրտօղող ըլնել (Ծըրտօղող անել):
(Վատ լողանալ կամ վատ լվանալ, կեղտոտ մնալ կամ կեղտոտ թողնել):

72(824). Կալմեջ անել:
(Ինչ-որ մեկին չորս կողմից շրջապատել, շրջանի մեջ առնել):

73(825). Կաշվից տուս կյռլ:
(Հանք թափել՝ անհնարինն անելու):

74(826). Կատարը⁴ սրել:
(Ինչ-որ բանի սպասելիք ունենալ):

75(827). Կեռ տալ:
(Մի բանից խուսափել, խաբել, օրինակ, «Մինը մնու կեռ են տալի»):

² Ասվում է այն մարդու մասին, որն անհանգիստ բնավորության է և առավելույն շուտ է վեր կենում և ինչ-որ բանով զբաղվում: Նաև նշանակում է քնահարած լինել:

³ Կաթը կթելիս, որպեսզի կաթի հոսքը առատ լինի՝ կթվող ամասունքի կամ երեխային կերակրող մոր կուրծքը լվանում և մերսում են, որ նպաստեն կաթի առատ հոսքին, դա կոչվում է «կաթը վրա անել»: Վերոհիշյալ դարձվածի մեջ առաջնային է դառնում կաթի առատությունը չափաիովելու ցանկությունը (ծանոթ. բանահավաքի):

⁴ Կատար - այստեղ օգտագործվել է գլուխ իմաստով: Երբ աքաղաղի ուշադրությունը ինչ-որ բան գրավում է, նա գլուխը տնկում է՝ «կատարը սրում է»: Իջանում «կատարը սրել ա» ասում են այն աղջիկներին, ովքեր փորձում են գրավել տղաների ուշադրությունը (ծանոթ. բանահավաքի):

¹ Այսինքն՝ շատ հարստանալ: Օգտագործվում է նաև հեզմական իմաստով, երբ ցանկանում են ընդգծել, որ հարուստ չեն. «Յլեյի թե խանի խազնին նստել են» (ծանոթ. է. խենջանի):

76(828). Կըռները թիւանալ
(Գոսահատվել)

77(829). Կծվի ըռեխը տալ:
(Վատ համը ըռղարկելու համար
ուտելիքին կծու տաքղեղ
ավելացնել):

78(830). Կլլուխը յեղել (յուղել):
(Մեկին խաբել, մոլորության մեջ
գցել):

79(831). Կլլուխը կապել¹:

80(832). Կոճիմ² ալշու ընգավ:
(Գործը հաջողվեց):

81(833). Կուչ եկած գըրռգի օրը³
(Կիրակին կուչ եկած չի կարող
լինել, այսինքն՝ այդ օրը երբեք
չի գա):

82(834). Գանդիշկը դիբավ:
(Այսինքն՝ մահը եկավ քեզ
համար):

83(835). Գարսի փեշը կտրել:
(Որևէ աղջկա աչք դնել, որ
նշանեն):

84(836). Գորիք անել⁴:
(Օգնել):

85(837). Գուլն ըլա (հուլն ըլել):
(Դժվար կացութիւնից դուրս
գալ):

86(838). Դանդուր անըմ ա (ղանդուր անել):
(Պահ տալ, կրկին անգամ
հավատացնել):

87(839). Դառաղուռն պատել ա:
(Այսինքն՝ բազում ցավեր են
պատել):

88(840). Դարաղած դառնալ:
(Շատ չորանալ):

89(841). Դըժըկոթած անց կենալ (դժկոթել):
(Չայրացած և սրընթաց գնալ):

90(842). Դըրսամբա ա եկել:
(Այսինքն՝ ցուրտը կոխել է:
Բանասացի երկորորդ բացա-
տրութիւնը՝ ջուրը կտրվել է):

91(843). Դըրսամբեն կապել ա ջաներին:
(Այսինքն՝ ցուրտը վրա է տվել):

92(844). Դինը⁵ քաշվել:
(Այսինքն՝ պատյանի մեջ է
քաշվել):

93(845). Դրչինը մտած:
(ժխտ):

94(846). Դուղը վեր կապել⁶:
(Չայնը կտրել):

¹ Իջևանում այս դարձվածքը այլաբանորեն նշանակում է նախապես ինչ-որ բան պլանավորել: Օրինակ, եթե խոսք է գնում ստանալիք դրամի մասին և նախապես որոշվում է, թե այն ինչի վրա պետք է ծախսվի, ապա են՝ «Կլլուխը կապել», կամ խոսակցներից մեկն առաջարկում է «Կլլուխը կապի», այսինքն՝ ինքը քեզ որոշի, թե ինչպես պետք է ծախսես դրամը (ծանոթ. բանահավաքի):
² Կոճի – ոչխարի ոտքի ոսկորներից մեկն է (ծանոթ. բանասացի):
³ Այս արտահայտությունը Դիտավան գյուղում ապառնում են, երբ որևէ մեկը ցանկանում է հասկացնել, որ իր խոստումը չի կատարելու կամ ասածը անիրագործելի մի բան է: Այս և «իշի գատիկ» արտահայտություններն օգտագործում են հատկապես երեխաներին ինչ-որ բան խոստանալիս, և միամիտ երեխան սպասում է, թե երբ է գալու «իշի գատիկը» կամ «կուչ եկած գըրռգին» (ծանոթ. բանահավաքի):

⁴ Երբ վարելու ժամանակ գութանին լծված եղջիռն են, մի ուժեղ և հանգստացած եղջիռն են թուլացածի հետ, հորիք էին անում, որ իրար օգնելով լուծը քաշեն (ծանոթ. բանահավաքի):

⁵ Դինը – պատյան, ասվում է մարդու մասին, իսկ դուրսը բրի պատյանն է (ծանոթ. բանասացի):
⁶ Ըստ բանասացի՝ սա իջևանցիների (Քարվանսար) սիրած արտահայտությունն է:

95(847). Ղուրդ ե՞մ:
(Բկլիկ ե՞մ):

96(848). Ղուրդ չեմ հու՛ւ՛:

97(849). ճըմբան ծերին մնալ:
(Այսինքն՝ գրկվել ամեն ինչից):

98(850). ճըտի (ճուտ) ճըռճման
(Այսինքն՝ շատ փոքր,
փոքրամարմին)

99(851). ճըրի իրեսին քյնալ:
(Ճայրահեղ աղքատ լինել):

100(852). Մաշուրից ընկնել:
(Չնշմարվել, տեսքից ընկնել):

101(853). Մասրեյին անել:
(Ծակծկել, տեղաշարժ անել,
ստիպել ինչ-որ բան անել):

102(854). Մեչ ուտող, դրաղ ման էկող:
(Այսինքն՝ ուտելու ժամանակ
ներկա է, իսկ աշխատանքից
խուսափում է):

103(855). Մի աղքի ծակ էլ էտ կփակի՞²:
(Ասվում է քիչ կամ ոչ այնքան
լավ ուտելիքի մասին):

104(856). Մի ոտն աղաք:
(Աճապարել, ժամանակից շուտ
կամ բոլորից առաջ ինչ-որ բան
անել)

105(857). Մինչև եղավ, օցերը ծնեցին:
(Այսինքն՝ անհնարին գործ
կատարել):

106(858). Մինչև հանգ-հունգ արի,
Օցերը ծնեցին՞:

107(859). Միսը ատամով կծել:
(Չազիվ զսպել իրեն):

108(860). Մնին մի կծած կորեկ չի տա:
(Չափազանց ժլատ է):

109(861). Մուխը բռնալ
(Չայրույթը նստել, հույսը կտրել)

110(862). Մուշտարի տաքացնել:
(Մեկին հրապուրել կամ համոզել
որևէ բան անել):

111(863). Շաբիքի հետ բարընը չի:
(Անհաշտ է):

112(864). Շան քթից ճուր խմել:
(Ասվում է որևէ գործի
առնչությամբ, երբ անելիքը
դժվար է կամ անհնար և արվում
է գերազույց լարումով):

113(865). Շատ չի դողոշ անես:
(Ուտելիքը կամ ինչ-որ մի բան
անշնորհք չլցնել, չափից դուրս
շատ չլցնել):

114(866). Շատ օցի կծածն ա:
(Ասվում է այն մարդկանց մասին,
ովքեր չար ու նեղեց են, օձաբարո
վարքագիծ ունեն):

115(867). Շարաթով կըլիս քըցել:
(Չեռքով-նոտքով, նշաններով
հասկացնել):

116(868). Շեպած անց կենալ:

¹ Ասվում է այն դեպքում, երբ ստիպում են շատ ուտել: Այսինքն ըոխներ չի, մարդը չափավոր ուտող է, շատակեր չէ (ծանոթ. բանասացի):

² Միևս մեր կեղացիք սարսնը հունձ անիլիս են ըլըմ: Օրը որ ճաշ ա տանընդ ու շոքն էլ գոռ ա անըմ, ետ են տանընդ, որ մի քիչ համ դիջանան, համ էլ հաց ուտեն: Մըրքարանց Ավետիքը մի թեփ-չի մածուն ա փրքըմ, որ ուտի, մըն էլ որդիան որդի մի եքա մորեխ կյալիս ա ընգնըմ Ավետիկի մածնի մեջը: Ավետիկը քյռլը քաշըմ ա ու մածնի հետ խառնըմ, կողքի նստածնին ասըմ են.- Արա Ավետիկ, մորեխը հանի, մորեխը հանի:

- Ոչինչ, մի աղքի ծակ էլ էտ կփակի,- ասըմ ա Ավետիկը ու մորեխախառը մածունը առաջ քաշըմ:

³ «Թե քու գործը գլուխ եկավ, օցն էլ կըծնի», - բա-ցատրում է բանասացը:

(Ձայրացած և սրընթաց գնալ):

117(869). Շվաքի հետ պտիտ ա կլալի:

118(870). Ոռից-կըլխից ընգնել:
(Հափից դուրս խմած լինել,
հարբել):

119(871). Ոռն էրեսիցը կապած:
(Ամերես, ամամոթ մարդ)

120(872). Ոռովը կետ ա քյոնմ:
(Հափազանց հարուստ է):

121(873). Ոտը դեմ տալ:
(Ինչ-որ բան մինչև վերջ պնդել):

122(874). Ոտը դաչաղի ա¹ (Ոտը՝
դաչաղի):
(Այսինքն՝ հապճեպ գնալ և ետ
վերադառնալ):

123(875). Ոտները թիվանալ
(Վախենալ)

124(876). Ոտքին հինա դեն:
(Ուշ-ուշ գնալ):

125(877). Հալ թել հըլլորել:
(Վատաբանել):

126(878). Հոր յեղած (յուղել) կամ
կըծըպանց:
(Այսինքն՝ պինդ, ժլատ,
չորրկընձիպ մարդ):

127(879). Հոր փետը արին քսել:
(Հուր տեղը անմեղին
ամբաստանել):

128(880). Հորըկընձիա²:

129(881). Հոփ քցել:
(Վիճակ գցել):

130(882). Հոփը վրեն ա ընգնել:
(Վիճակը ինչ-որ մեկին բաժին է
հասել):

131(883). Հվանաքաք քյոնմ:
(Գործը երկարացնել):

132(884). Հուխեն հենց քցըմ ա, որ ինքը
տեղավորվի:
(Ոչ մեկին տեղ չտալ, ինչ-որ բան
իրենով անել):

133(885). Հուխեն փոել³:
(Հիմնավորվել, մի տեղ չափից
ավելի մնալ):

134(886). Հուխեն քցել:

135(887). Պան չի կըլպըմ:
(Չի հասկանում, գլխի չի
ընկնում, ասում են
անհասկացողին):

136(888). Պառավը ծոցն անել⁴:

137(889). Պատը ծեղ կոխել:

որից որևէ բան կորզելը համարժեք է դժվար ար-
տաբորանքին (ծանոթ. բանասացի):

³ «Դե հու քյոնմ չոի դոնադատանը չուխեն փոի»
(ծանոթ. բանասացի):

⁴ Վաղ ժամանակներում Իջևանում և Իջևանի
շրջանի գյուղերում երեկոյան անկողին մտնելուց
և առավոտյան վեր կենալուց առաջ երեխաների
համար մի յուրօրինակ մրցույթ էին կազմակեր-
պում, թե ով առաջինը կհամվի կամ կհագնվի:
Խաղի մասնակիցներից մեկ, ով մրցույթում պար-
տվող կողմն էր լինում, մրան ծեղք էին առնում և
ասում. «Պառավը Մամվելի ծոցը», կամ «Պառավը
Մարոյի ծոցը»: Դա պարտվողի համար անպատ-
վություն էր, որովհետև, ըստ ավանդույթի, ցանկա-
լի էր, որ երիտասարդի կամ պատանու հետ թեև ոչ
առարկայական, այլ երևակայական, անկողին
մտնի երիտասարդ ու գեղեցիկ աղջիկ և ոչ թե
պառավ: Պառավ բառի տակ հասկացվում էր և՛
ծեր կին, և՛ ծեր տղամարդ, նայած խաղի
մասնակիցը (պարտվողը) որ սեռի ներկայացուցիչ
է (ծանոթ. բանահավաքի):

¹ Դաչաղ- ավազակ: Ավազակը միշտ փախուստի
մեջ է և չտապում է ճողոպրել: Այդ հանգամանքը
հիմք է ծառայել վերոհիշյալ դարձվածի համար
(ծանոթ. բանահավաքի):

² Բառացի նշանակում է՝ «Քաքըմ ա, համա պինդ
ա վեր ածըմ»: Այլաբանորեն նշանակում է՝ ժլատ,

(Ասվում է այն դեպքում, երբ որևէ մեկը մի որևէ ամհնարին, չսպասված բան է անում, կամ վերջապես անում է այն, ինչ պետք է վաղուց աներ):

138(890).Պարապ հացակեր
(Անօգուտ անձ)

139(891).Պեռնի կյուլը գիղենալ:
(Ստադրությունների մասին իմանալ):

140(892).Պերանընը տաք ճուր չպահել:
(Բերանբաց, գաղտնիք չպահող մարդ)

141(893).Պոժոժ անել¹:

142(894).Պոչը կտրել, խառնվել
ջահեղներին:
(Ասվում է այն մարդկանց մասին, ովքեր անհարկի փորձում են տարիքից երիտասարդ երևալ):

143(895).Պոչը պոկել:
(Ինչ-որ մեկին աշխատանքից ազատել):

144(896).Պոչի մազը վեր գալ (Պոչի մազը վեր ա գալի):
(Ինչ-որ բան շատ ցանկանալ և ցանկությունը ոչ թե ուղղակի, այլ կողմնակի կերպով հասկացնել):

145(897).Պորտը տեղը դնել (Պորտը տեղը քցել):
(Որևէ մեկին իր տեղը ցույց տալ):

146(898).Ո՛իմը շհանց տալ:

(Ուժը, թափը ցույց տալ):

147(899).Սատանեն վրեն նստել ա:
(Ասում են այն դեպքում, երբ ինչ-որ բան կորել է և չի գտնվում):

148(900).Սատանի ականջը խուլ:
(Ասվում է այն դեպքում, երբ չեն ցանկանում իրենց ասածը կամ արածը հայտնի դառնա և վատ բան պատահի):

149(901).Ստրփո՜ չի (ռոզի չի):
(Այսինքն՝ քեզ հետ համաձայն չի, համաձայն չի):

150(902).Սղիանք սարքին նիենց չեն քցի,
Որ պոպոքը կենդ վեր ընգնի:
(Այսինքն՝ նշանառությունն այնպիսին է, որ արդյունքը կրկնակի լինի):

151(903).Սըմակի ըռեխը տալ:

152(904).Սիաթ անց կացալ:
(Այսինքն՝ մահը եկավ կողքով անց կացալ):

153(905).Սովն ու սախտը տարել ա:
(Սովամահ է եղել):

154(906).Վե քաշվել:
(Չարմանալ):

155(907).Տախտակը պակաս:

156(908).Տանձը ոսկոռին ա հասել:
(Համբերությունը սպառվել է):

157(909).Տանը մըխտրեժան²:
(Սարսափելի դառը)

¹ Իջևանի բարբառում բոժոժ (պոժոժ, պոժ) անվանում են կարմիր կծու տաքդեղին: Այս արտահայտությունն օգտագործվում է այն մարդու մասին, ով հանդգնում է ընդհանրապես և կծու խոսքեր ասել իրենից ավագ, հարգարժան և հեղինակություն ունեցող անձին (ծանոթ. է. Խենձյանի):

² *Մըխտրեժանը* ըստ Հայկ Խենձյանի բացատրության նշանակում է *մահտարածամ*, որը նշանակում է համաճարակ (ծանոթ. բանհավաքի):

158(910).Տեղփոխ տալ:
(Տեղից-տեղ տեղափոխվել,
ասվում է նաև
փոփոխամտության դեպքում):

159(911).Ցեթը կաթել:
(Ինչ-որ բան շատ ցանկանալ,
ուտելիքի համար ուշքը գնալ,
օրինակ՝ «Արաղի հըմար ցեթը
կաթըմ ա»):

160(912).Ուրուր- տուրուր անել:
(Մի կերպ միացնել):

161(913).Փախիրը¹ բաց անել:
(Որևէ մեկի վատ արարքը
բացահայտել):

162(914).Փորը մեջկիցը կպած
(Նշանակում է շատ նիհար):

163(915).Փորը վե չի ունըմ (Փորը վե չի
ունիլ):
(Պատիվը թույլ չի տալիս):

164(916).Փորը տափերը քսել:
(Անուղղակի ճանապարհով իր
ցանկությունը հասկացնել):

165(917).Փորի հետ խոսող մարդ:
(Գոռոզ)

166(918).Փորի հետ մասլահաթ անել
(անող):
(Ինքն իր հետ խորհուրդ անող,
ուրիշին չվստահող, գոռոզ
մարդ):

167(919).Փորներն արյուն կտրած

168(920).Փուշը թողնել:
(Հիասթափվել):

169(921).Քամակը քշել:
(Այլաբանորեն՝ սաստիկ
վախենալ, ինչ-որ մեկից քաշվել,
բառացի՝ փորը թույլ լինելուց
լուծել):

170(922).Քարը ծովն ընգավ:

171(923).Քարը մտնել²:

172(924).Քարը փեշիցը վեր ածել (Քարը
փեշիցը վեր ածա, կամ՝ Արի՛,
քարը փեշիցը վեր ածա):
(Հակառակությունը
դադարեցնել և համաձայնության
գալ):

173(925).Քարը քսել
(Ինչ-որ բանի վրեջ տալ,
օրինակ՝ «Փողը քարն ա քսել»):

174(926).Քարին, կապին դեմ ընկնել:
(Գործը դժվարության է
հանդիպում, անլուծելի է
դառնում):

175(927).Քարից կակող ուտող³:

176(928). Ք... կերած շուն ա տոռնել:
(Իր արածի համար փոշմանել):

177(929). Ք...ին մոխիր անել⁴:

178(930). Քաքն ու ցեթը իրար խառնվել:
(Խառնափնթորություն):

² Երբ որևէ մեկը միառժամանակ չի երևում, երկար ժամանակ չեն տեսնում, Իջևանում ասում են «քարն ա մտել», այսինքն՝ անհետացել է:(Ժամոթ. բանահավաքի):

³ Ասվում է այն մարդու մասին, որն ուտելիքի հարցում բժախնդիր չէ և ուտում է այն, ինչ կա, կամ ինչ տալիս են (ժամոթ. բանահավաքի):

⁴ Այսինքն՝ ինչ-որ բան քաքցնել, որ չհայտնաբերվի: Այս համեմատության հիմքում ընկած է կենդանական աշխարհի մի կարևոր սովորություն: Կատուն, շունը, վայրի գազանները իրենց արտաթորանքը հողով ծածկում են՝ հետքը քաքցնելու համար (ժամոթ. է. խենջամի):

¹ Փախիր (փախիր) – պղնձի ժանգը (ժամոթ. բանահավաքի):

179(931). Քիստ լիզող իջևանցի¹:
(Այսինքն՝ ժլատ):

180(932). Բյուփուրը տըրանց թորթափն
ընգյնի:
(Այսինքն՝ անհավատ մարդը
ընկնի նրանց ազդեցության
տակ):

181(933). Բյուսի անել (Բյուսի արած)²:

182(934). Բյուցուփ անել:
(Իրար գլխի հավաքված կուչ
գալ՝ տաքանալու կամ իրար
ապավինելու նպատակով):

183(935). Քոռլուղ տալ:
(Վնասել):

184(936). Օխտը դաթտանի³ ա:
(Շատ ծածկամիտ, բազմադեմ
մարդ):

185(937). Օցերը կծնեն:
(Մինչև ինչ-որ բան լինի):
(Ասվում է այն դեպքում, երբ ինչ-
որ գործ դժվարությամբ է
լինում):

ՕՐՀՆԱՆՔՆԵՐ ԵՎ ԲԱՐԵՍԱԴԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1(938). Աշխարս խաղաղ ըլի,

Տուք էլ բախտավոր զավակնի
ըլեք:
Աչկերնուն ցամաք մեծանան:

2(939). Աչկտ լիս կենա:

3(940). Ապրես:

4(941). Ապրես, քու նշանածի (ամուսնու)
հետ սաղ ըլես:

5(942). Ապրեք, կըռներնուտ կանաչ կենա:

6(943). Աստծու օխնանքը վե կյա, որթի
ջան, ծեր վրա:

7(944). Աստծուց քե միար մի հաչողու-
թյուն ըլի:

8(945). Աստված նրան խեյք տա, շնորք
տա:

9(946). Աստու տուռը քեզ համար պոց
ըլի:

10(947). Արևտ ապրի:

11(948). Բախտավոր ըլես:

12(949). Բախտավոր ըլի:
(Ասում են նորածին երեխային
օրհնելիս):

13(950). Բալա ջան, բաժակի հընգեր չըլեք,
Սըրտանց հընգեր ըլեք:

14(951). Բարով, հազար բարի եք եկել,
Կերած-խմածներնիտ էլ անուշ ըլի:

15(952). Բարցը պառին ըլի:
(Ասում են հիվանդին):

16(953). Չորանաս, զորտիկանաս,
Մեջտեղիցըտ կեռտիկանաս⁴:

¹ Իջևանցին ձուկն ավստում է ուտել, իսկ քիստը անապաման պետք է լիզի:

² Իջևանի շրջանում այսպես անվանում են այն մարդկանց, ովքեր պառավի մեծան կուչ եկած, ուտուլով փործում են աննկատելի ինչ-որ մեկին հետևել կամ ինչ-որ բան անել:

³ Այս արտահայտությունն ասվում է անբարոյական կանանց հասցեին: Դարձվածքի իմաստն այն է, որ կինն այնքան անբարո է, որ յոթ բան ունի (դաթտանի-կանացի սեռական օրգանը) (ծանոթ. բանասացի):

⁴ Այս օրինանքը ասվել է Իջևանում: Այս օրինանքի իմաստն այն է, որ մարդն այնքան ապրի, զորանա,